

GIẢI PHÁP NHẪM PHÁT TRIỂN SẢN PHẨM DU LỊCH VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

TS. NGUYỄN HOÀNG PHƯƠNG^(*)

Tóm tắt: Đồng bằng Sông Cửu Long - điểm đến không còn xa lạ với du khách trong và ngoài nước những năm gần đây. Với 13 tỉnh và 01 thành phố, Đồng bằng Sông Cửu Long mang nhiều nét đặc trưng về tự nhiên và văn hóa, tạo sức hút đặc biệt cũng như tiềm năng lớn để phát triển các hoạt động kinh doanh du lịch. Tuy nhiên, hoạt động này còn nhiều vấn đề cần giải quyết, nổi cộm nhất chính là tình dễ trùng lặp của các sản phẩm dịch vụ du lịch ở các địa phương trong Vùng. Đây là yêu cầu cấp thiết cần khắc phục để phát triển du lịch bền vững tại Đồng bằng Sông Cửu Long.

Từ khóa: sản phẩm du lịch; Đồng bằng Sông Cửu Long

1. Đặt vấn đề

Du lịch Việt Nam trong hai thập kỉ trở lại đây đã đạt được nhiều thành tựu to lớn về số lượt khách quốc tế và nội địa, tổng doanh thu đã đóng góp đáng kể vào tổng sản phẩm quốc dân Việt Nam. Tuy nhiên, ngành du lịch vẫn tiềm ẩn những nguy cơ phát triển không bền vững, hoạt động quảng bá du lịch chưa thật sự như mong đợi; trong đó, sản phẩm du lịch luôn là vấn đề cần được quan tâm hàng đầu.

Đồng bằng Sông Cửu Long có nhiều tiềm năng phát triển du lịch thiên về địa lí tự

nhiên, có tính đa dạng sinh học cao, có đặc thù riêng về hệ động, thực vật phong phú... Ngoài ra, còn có cảnh quan sông nước, ven biển cùng nhiều tài nguyên nhân văn đậm đà bản sắc Nam bộ.

Tuy nhiên, hoạt động du lịch tại Đồng bằng Sông Cửu Long đang gặp một số vấn đề, như một số tuyến giao thông chưa đáp ứng nhu cầu vận chuyển du lịch; cơ quan nhà nước và doanh nghiệp du lịch thiếu sự liên kết chặt chẽ; sản phẩm du lịch chưa sáng tạo, dễ trùng lặp, chưa tạo sức hấp dẫn với du khách; số lượng khách du lịch quay lại Vùng, lưu trú hay thăm quan tour dài ngày chưa cao... Vì vậy, du lịch chưa đóng góp nhiều cho sự phát triển kinh tế của Vùng.

^(*) Tổng Công ty Thái Sơn - Bộ Quốc phòng

Từ những nhận định trên, bài viết nhằm tìm hiểu có hệ thống thực trạng, đề xuất các giải pháp phù hợp, góp phần nâng cao chất lượng các sản phẩm du lịch, thúc đẩy hiệu quả kinh tế từ du lịch để xứng với vị thế, tiềm năng về du lịch của Đồng bằng Sông Cửu Long.

2. Thực trạng xây dựng, khai thác các sản phẩm du lịch của Đồng bằng Sông Cửu Long

Hệ thống tài nguyên du lịch “tự nhiên” và “nhân văn” Đồng bằng Sông Cửu Long bao gồm: vùng sinh thái nhiệt đới, sông ngòi, kênh rạch, trong đó, các vùng sinh thái còn tương đối hoang sơ với sự đa dạng các loài động, thực vật; các vùng biển, đảo nghỉ dưỡng gần gũi với thiên nhiên, đặc biệt là Đảo ngọc Phú Quốc. Trong thời gian qua, tiềm năng du lịch tự nhiên của Đồng bằng Sông Cửu Long mới được khai thác một phần để phát triển du lịch. Các địa phương vùng Đồng bằng Sông Cửu Long đang từng bước khai thác tiềm năng, thế mạnh, đặc biệt là tài nguyên thiên nhiên, nhằm tạo ra những sản phẩm du lịch độc đáo, mang nét đặc trưng riêng. Nghiên cứu cho thấy, Đồng bằng Sông Cửu Long có thể phát triển các loại hình du lịch đặc trưng dựa vào thế mạnh của Vùng: du lịch sinh thái; du lịch khai thác các giá trị văn hóa sông nước miệt vườn; du lịch khám phá; du lịch nghỉ dưỡng, chữa bệnh; du lịch sinh thái biển, đảo; du lịch MICE (du lịch kết hợp hội nghị).

Đồng bằng Sông Cửu Long mang tính chất của đồng bằng tiếp giáp biển, có khí hậu ẩm áp, nhiều tài nguyên tự nhiên có thể khai thác phục vụ phát triển du lịch. Bên cạnh đó, Vùng có hệ sinh thái phong phú, như biển, đảo, cửa sông, đất ngập nước, cù lao châu thổ... tạo điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch sinh thái. Do điều kiện khí hậu ẩm áp, thuận lợi nên hoạt động du lịch ở Đồng bằng Sông Cửu Long không chịu ảnh hưởng mạnh bởi tính “mùa vụ” do tác động của thời tiết. Các tài nguyên du lịch tự nhiên phân bố tương đối đồng đều, dễ tiếp cận, vì vậy, các địa phương trong Vùng có nhiều thuận lợi khi

khai thác tiềm năng phục vụ cho phát triển du lịch. Tài nguyên du lịch nhân văn của Vùng đa dạng, phân bố rộng khắp, mỗi địa bàn có những đặc thù riêng, bao gồm: đền, chùa, lễ hội, các loại hình văn hóa dân gian, các di tích lịch sử... Bên cạnh đó, Đồng bằng Sông Cửu Long cũng có nhiều di tích lịch sử văn hóa cách mạng, nền văn hóa truyền thống đa dạng, giàu bản sắc. Đây là vốn văn hóa quý báu và là tài nguyên du lịch có giá trị.

Trong thời gian qua, các tuyến điểm du lịch ở Đồng bằng Sông Cửu Long đã được các doanh nghiệp du lịch tổ chức khai thác có hiệu quả, bảo đảm khai thác đúng với tiềm năng du lịch của các tỉnh, thành trong Vùng. Từ đó, tạo nên các sản phẩm du lịch độc đáo, mang tính đặc trưng, như tour lễ hội, tour mùa nước nổi, tour văn hóa, tour làng nghề, tour biển, đảo, tour sinh thái... Một số tour phổ biến ở Đồng bằng Sông Cửu Long thu hút nhiều du khách trong và ngoài nước, đó là: tour Phú Quốc, tour Tiền Giang - Bến Tre, tour Vĩnh Long - Chợ nổi Cái Bè, tour Châu Đốc - Núi Bà Chúa Xứ, tour Châu Đốc - Hà Tiên - Cần Thơ - Phú Quốc, tour Cần Thơ - Hậu Giang... Ngoài ra, Đồng bằng Sông Cửu Long còn có các khu du lịch tổng hợp quốc gia, như khu du lịch sinh thái biển, đảo Phú Quốc (Kiên Giang), Khu dự trữ sinh quyển mũi Cà Mau. Trong tương lai, khu rừng ngập mặn Cà Mau sẽ là một trong mười khu du lịch trọng điểm quốc gia, nổi bật nhất là Đảo ngọc Phú Quốc, với các loại hình du lịch đặc trưng là nghỉ dưỡng, giải trí, khám phá.

Thành phố Cần Thơ hiện được xem là đô thị du lịch của Đồng bằng Sông Cửu Long, với nhiều ưu thế phát triển các loại hình du lịch hỗn hợp, như du lịch văn hóa truyền thống, du lịch sông nước, du lịch sinh thái vườn trái cây...

Đồng bằng Sông Cửu Long có những tiềm năng du lịch dồi dào và độc đáo, không giống bất kì vùng miền nào trên cả nước. Du lịch ở đây hấp dẫn không chỉ ở cảnh quan thiên nhiên, mà cả tính cách cởi mở, phóng khoáng của con người đất phương Nam. Đây cũng là

sản phẩm du lịch đặc sắc. Tuy nhiên, mỗi tỉnh trong Vùng còn có những điểm du lịch thú vị nhưng chưa được khám phá hết, như Vườn Quốc gia Tràm Chim tỉnh Đồng Tháp, Lung Ngọc Hoàng tỉnh Hậu Giang; U Minh Hạ, khu Đất Mũi và Hòn Khoai tỉnh Cà Mau; làng Nghêu Bình Đại, làng sản phẩm mỹ nghệ từ cây dừa tỉnh Bến Tre; Cù lao Phú Sơn tỉnh Tiền Giang; làng gốm, làng bưởi 5 roi tỉnh Vĩnh Long; chùa Hang ở Kiên Giang; núi Thất Sơn, núi Sam, núi Sập, Ba Thê ở An Giang...

Những năm qua, du lịch vùng Đồng bằng Sông Cửu Long luôn thu hút lượng lớn khách du lịch trong và ngoài nước. Lượng khách du lịch đều đạt mức tăng ổn định. Đây chính là tín hiệu lạc quan không chỉ đối với du lịch vùng Đồng bằng Sông Cửu Long, mà còn cả với ngành du lịch Việt Nam. Tuy nhiên, do điều kiện tự nhiên và lịch sử tương đối đồng nhất, nên các tài nguyên và sản phẩm du lịch vùng Đồng bằng Sông Cửu Long có nhiều đặc tính chung. Điều này dẫn đến sản phẩm du lịch của Vùng dễ bị trùng lặp, gây khó khăn trong việc thu hút khách và giữ khách; đồng thời, dễ nảy sinh những hiện tượng cạnh tranh trong nội bộ Vùng, làm giảm hiệu quả kinh doanh du lịch và ảnh hưởng tới hình ảnh, chất lượng sản phẩm du lịch của Đồng bằng Sông Cửu Long.

3. Định hướng chính sách và giải pháp phát triển các sản phẩm du lịch của Đồng bằng Sông Cửu Long

- Định hướng chính sách phát triển sản phẩm du lịch

+ Xây dựng các chính sách hướng vào việc phát huy thế mạnh về điều kiện tự nhiên, văn hóa đặc trưng; đa dạng hóa các sản phẩm du lịch phù hợp với thế mạnh của từng địa phương; chú trọng phát triển các sản phẩm du lịch “xanh”.

+ Đa dạng hóa “chuỗi giá trị”, “gói liên kết” và nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch của Đồng bằng Sông Cửu Long, đáp ứng nhu cầu của du khách trong và ngoài nước.

+ Phát triển một số sản phẩm du lịch đặc

trung của Vùng, như du lịch sinh thái miệt vườn; du lịch văn hóa cội nguồn; du lịch tham quan miệt vườn, sông nước; du lịch tham quan di tích; du lịch lễ hội, tín ngưỡng; du lịch nghỉ dưỡng biển, đảo.

- Giải pháp phát triển các sản phẩm du lịch

Để du lịch của Vùng thật sự trở thành điểm sáng thu hút du khách trong và ngoài nước, trước hết, cần duy trì các yếu tố tự nhiên và văn hóa đặc trưng ở mỗi địa phương. Trên cơ sở những điều kiện sẵn có, cần nâng cao chất lượng cũng như quan tâm đến việc đa dạng hóa các sản phẩm du lịch có hệ thống, đồng bộ. Đồng thời, cần phát triển các sản phẩm du lịch “xanh” không gây ảnh hưởng môi trường.

Các địa phương trong Vùng cần khẩn trương xây dựng chương trình, kế hoạch triển khai thực hiện có hiệu quả Đề án “Xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù vùng Đồng bằng Sông Cửu Long” theo Quyết định số 194/QĐ-BVHTTDL ngày 23/01/2015 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa - Thể thao và Du lịch. Trong đó, cần chú trọng 03 nội dung: (1) Xây dựng cơ chế, chính sách điều phối liên kết vùng trong phát triển du lịch; (2) Tạo nguồn lực vật chất đầu tư kết cấu hạ tầng; (3) Phát triển nguồn nhân lực du lịch để triển khai thực hiện đề án.

Đồng bằng Sông Cửu Long cần phát triển các sản phẩm du lịch đặc thù, có sức thu hút cao, ấn tượng, đa dạng, phong phú ở từng địa phương, không ngừng cải tiến, nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch. Các địa phương trong Vùng cần tổ chức triển khai điều tra, khảo sát, thống kê, đánh giá, phân tích, tổng hợp tiềm năng du lịch của từng tỉnh, thành gắn với những nét đặc trưng về văn hóa, lịch sử, con người, để phát triển các sản phẩm du lịch.

Dựa vào thế mạnh tài nguyên thiên nhiên, những nét văn hóa đặc trưng của Vùng và thị hiếu của du khách trong và ngoài nước, Đồng bằng Sông Cửu Long cần tập trung phát triển những dòng sản phẩm du lịch sau:

+ Sản phẩm du lịch sinh thái: Sản phẩm

du lịch này bao gồm những giá trị tiêu biểu nhất của sông nước vùng Đồng bằng Sông Cửu Long gắn liền với các cù lao và vùng đất ven sông, sinh hoạt sông nước truyền thống, như chợ nổi cùng hòa trong không gian văn hóa đờn ca tài tử đậm “chất” Nam bộ. Bên cạnh đó, còn có các sản phẩm du lịch sinh thái đặc thù, như du lịch sinh thái tại các sân chim, tràm chim, rừng tràm ngập nước nội địa vùng Đồng Tháp Mười tại Vườn quốc gia Tràm Chim. Các khu vực này kết nối thuận tiện bằng đường thủy, bắt đầu tại huyện Tân Hưng (Long An) và kết thúc tại huyện Tam Nông (Đồng Tháp); du lịch sinh thái tại các sân chim, rừng tràm, rừng đước ngập mặn bán đảo Cà Mau; du lịch sinh thái biển, đảo tại Phú Quốc, như lặn biển, khám phá hệ sinh thái biển, đảo san hô, các loài thủy sinh, bò biển... kết hợp với khám phá rừng, núi, suối, thác trên đảo. Hiện nay, du lịch trên đảo ngày càng tăng trưởng và phát triển mạnh với đường hàng không quốc tế và nội địa thuận lợi, cơ sở hạ tầng được đầu tư nhanh, cơ sở lưu trú phát triển mạnh. Chính phủ đã có chủ trương xây dựng đặc khu hành chính kinh tế Phú Quốc để phát triển toàn diện Đảo ngọc Phú Quốc, trong đó, chú trọng hướng đến phát triển du lịch toàn diện, đa dạng.

+ *Sản phẩm du lịch văn hóa cội nguồn:* Do các địa phương trong Vùng, nhìn chung, có những nét văn hóa tương đồng, nên chỉ những nơi có nét văn hóa đặc sắc nhất và có điều kiện thuận lợi nhất mới đầu tư phát triển loại hình này. Các hoạt động gắn liền với loại hình du lịch này chủ yếu là tham quan, nghiên cứu tìm hiểu văn hóa, đời sống người dân trên các cù lao, như Hưng Phong, Tân Lộc; tham quan làng Việt cổ tại Long Xuyên, Cần Thơ; tham quan tìm hiểu đời sống, truyền thống văn hóa, sản xuất của đồng bào dân tộc Khmer tại Sóc Trăng và Tịnh Biên - An Giang, đồng bào Chăm tại Châu Đốc và Hà Tiên gắn với dòng họ Mạc. Ngoài ra, du lịch gắn với tham quan nghiên cứu di tích khảo cổ tại thành cổ Óc Eo cũng là sản phẩm đặc sắc

của An Giang và cả Vùng. Bảo tàng Khmer tại Sóc Trăng cần được đầu tư thỏa đáng để trở thành điểm du lịch hấp dẫn của Vùng; Viện lúa Đồng bằng Sông Cửu Long hiện là điểm tham quan của Cần Thơ cần được đầu tư bổ sung theo hướng phục vụ du lịch, như xây dựng Bảo tàng lúa nước.

+ *Sản phẩm du lịch tham quan miệt vườn, sông nước:* Đây chính là sản phẩm đặc thù và phổ biến nhất của Đồng bằng Sông Cửu Long. Hiện nay, lượng khách du lịch của sản phẩm này thường đến các tỉnh: Tiền Giang, Bến Tre, Vĩnh Long, Cần Thơ và Hậu Giang. Các đối tượng tham quan chủ yếu là miệt vườn, đi thuyền tham quan chợ nổi và các khu du lịch do người dân tự đầu tư với các hoạt động chủ yếu là thưởng thức cây trái, ẩm thực, tham quan các công đoạn làm bánh tráng, nấu rượu, đan lợp, đan lưới, làm kẹo dừa... Tuy nhiên, những hoạt động du lịch này có tính chất tương đồng nên sản phẩm du lịch của các địa phương cơ bản là đơn điệu và nhàm chán. Để khắc phục tình trạng này, cần thiết kế sản phẩm phù hợp với từng nhóm đối tượng, từng phân khúc thị trường riêng biệt. Cụ thể:

(1) Đối với các đoàn khách lớn, mang tính đại trà thì những sản phẩm này là phù hợp. Sản phẩm này có thể được cung cấp tại các khu vực: Thới Sơn (Tiền Giang), Cồn Phụng và bảy xã ven sông (Châu Thành, Bến Tre) gắn với chợ nổi Cái Bè, cù lao An Bình, khu vực Phong Điền với làng du lịch Mỹ Khánh (huyện Phong Điền, Cần Thơ) và cồn Ấu gắn với các chợ nổi Phong Điền, Cái Răng, Phụng Hiệp.

(2) Các đoàn khách du lịch nhỏ hoặc các nhóm khách lẻ cần hướng tới các khu vực khác ít mang tính thương mại, gần gũi với đời sống của người dân, như tại cồn Ốc (Hưng Phong, Giồng Trôm, Bến Tre), cồn Quy và cồn Tiên (Bến Tre), cồn Tân Lộc (Cần Thơ), làng Chăm Phum Xoài (An Giang).

+ *Du lịch tham quan di tích:* Tham quan các di tích lịch sử cách mạng gắn liền với lịch sử khai mở, xây dựng và đấu tranh thống nhất

đất nước trong thời cận đại và hiện đại. Có thể chia nhóm tài nguyên du lịch này thành 02 loại: tham quan các di tích lịch sử và di tích gắn với danh nhân trước thời Pháp thuộc, tham quan các di tích gắn với cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ.

(1) Các di tích thời cận hiện đại, như chiến thắng Rạch Gầm - Xoài Mút, thành Trương Công Định (Tiền Giang), đền thờ Nguyễn Đình Chiểu (Bến Tre), lăng Thoại Ngọc Hầu (An Giang), lăng Cừu Mạc (Kiên Giang)...

(2) Các di tích trong thời kì chống Pháp, chống Mỹ bao gồm các chiến khu, trong đó nổi trội nhất là căn cứ Năm Căn tại Cà Mau, khu căn cứ Trung ương Cục miền Nam (tại Hoa Mai, U Minh Thượng, Kiên Giang); Xứ ủy Nam kỳ (tại Bến Tre), các chiến trường nổi tiếng, như Ấp Bắc (Tiền Giang); chiến thắng Tầm Vu (Hậu Giang); di tích Đồng Khởi (Bến Tre); các nhà tù nơi địch giam giữ đồng bào, chiến sĩ, trong đó nổi tiếng nhất là Nhà tù Phú Quốc; nhà tưởng niệm các lãnh tụ (Bác Hồ, Bác Tôn, bà Nguyễn Thị Định...).

+ *Phát triển sản phẩm du lịch lễ hội, tín ngưỡng*: Đồng bằng Sông Cửu Long có nhiều lễ hội thu hút số lượng lớn khách du lịch: Lễ hội vía bà chúa Xứ (An Giang); Lễ hội đua bò Bảy Núi (An Giang); Lễ hội Ok Om Bok và đua Ghe Ngo Sóc Trăng; Lễ hội nghinh ông Nam Hải (Mỹ Long, Cầu Ngang, Trà Vinh); Lễ Chon Chnam Thmay (lễ đón năm mới của người Khmer); Lễ hội trái cây (Bến Tre). Trong đó, lễ hội vía bà chúa Xứ là lễ hội thu hút khách nội địa lớn nhất; các lễ hội Ok Om Bok, đua Ghe Ngo và đua bò Bảy Núi là những lễ hội có khả năng thu hút khách quốc tế cao. Tuy nhiên, để những lễ hội này có thể thu hút được thị trường khách ngoại vùng, đặc biệt là khách quốc tế thì cần nghiên cứu tổ chức theo hướng phục vụ du lịch và có các nội dung, phương thức quảng bá, xúc tiến phù hợp.

+ *Du lịch thương mại, công vụ*: Loại hình du lịch MICE phù hợp nhất là ở Cần Thơ và Phú Quốc. Với vị trí trung tâm kinh tế

- văn hóa - xã hội của một vùng rộng lớn, TP. Cần Thơ có đầy đủ điều kiện phát triển du lịch gắn với thương mại; Phú Quốc có sự hấp dẫn của hòn đảo biệt lập, môi trường trong lành, nguyên sơ với những sản phẩm và dịch vụ chất lượng cao, phù hợp với việc tổ chức các sự kiện, hội thảo quốc tế, các chuyến nghỉ mát xây dựng tinh thần tập thể của các doanh nghiệp. Đây chính là thế mạnh của Phú Quốc và thực tế thời gian qua, rất nhiều các tổ chức quốc tế, doanh nghiệp nước ngoài đã tổ chức các hoạt động này tại Phú Quốc. Trong tương lai, Phú Quốc hoàn toàn có đủ sức cạnh tranh thị trường này với các điểm đến khác trong khu vực.

+ *Du lịch nghỉ dưỡng biển, đảo*: Đây cũng là thế mạnh của Đồng bằng Sông Cửu Long với các địa danh, như Phú Quốc, Cà Mau, Hà Tiên. Do nhiều khu vực ở Đồng bằng Sông Cửu Long có điều kiện tương đồng về tự nhiên, văn hóa, xã hội nên những sản phẩm du lịch dễ bị trùng lặp. Để khắc phục tình trạng này, đồng thời nâng cao khả năng cạnh tranh, sức hấp dẫn của sản phẩm du lịch, các địa phương trong Vùng cần tập trung đầu tư phát triển một số loại hình sản phẩm du lịch đặc trưng gắn với nguồn lực tài nguyên nổi bật nhất và những điều kiện có liên quan thuận lợi nhất, không nên đầu tư dàn trải dễ gây sự trùng lặp và nhàm chán cho du khách.

Tóm lại, Đồng bằng Sông Cửu Long có đầy đủ các tiềm năng và thế mạnh để phát triển sản phẩm dịch vụ du lịch đặc sắc, hấp dẫn; do đó, ngành du lịch của Vùng hoàn toàn có thể thay đổi thực trạng hiện tại bằng việc sớm triển khai giải pháp phát triển các sản phẩm du lịch. Điều này có ý nghĩa to lớn không chỉ riêng cho sự phát triển du lịch vùng Đồng bằng Sông Cửu Long, mà còn là điều kiện cho các doanh nghiệp, các tổ chức khác có thêm cơ hội để hội nhập, phát triển và thu hút đầu tư, mang lại diện mạo mới cho Vùng □